

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

แก้อยู่แล้ว ถ้าภาพใดไม่เหมาะสม ก็จะถูกกักไว้ (censor) เพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไข สำหรับนโยบาย (policy) ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ก็มีส่วนในการกำหนดรูปแบบบ้าง แต่ไม่ทั้งหมด มีความคิดเป็นอิสระมากกว่า

ลักษณะการวาดของ อรรถพร กิติชัยวรรณ จะมีลายเส้นสวยงาม เพราะใช้พู่กัน จึงมีความอ่อนช้อย ต่างจากนักเขียนคนอื่น เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นอย่างหนึ่ง มีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่ใช้พู่กันวาด การสื่อความหมายชัดเจน มีความน่าสนใจจากการนำเทคนิคใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ เมื่ออ่านแล้ว จะเกิดการเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นรูปธรรม บางเรื่องก็จบในตอนเดียว บางเรื่องก็ต่อเนื่องกัน

การใช้บุคคลสำคัญเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด ในที่นี้หมายถึง บุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป และได้รับการยอมรับในวงการต่าง ๆ เมื่อกล่าวถึงการเมืองก็คงไม่พ้นนายกรัฐมนตรี ผู้นำทางทหาร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี ฯ ซึ่งแต่ละคนจะมีแบบฉบับของตนเอง แสดงถึงความคิดของผู้เขียนต่อบุคคลนั้นด้วย เช่น

พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ (ป่าเปรม)

ลักษณะของภาพจะวาดเป็นคนแก่ หน้าตายิ้มแย้ม ท่าทางใจดี ใส่เสื้อคอพระราชทาน มีผ้าผูกเอวแบบชาวบ้าน แสดงถึงความเมตตา และ เรียบง่ายแบบไทยๆ ได้รับเลือกเป็นรัฐบาลถึง 4 สมัย เป็นผู้แก้วิกฤติการณ์ต่าง ๆ ของประเทศ เป็นรัฐบุรุษที่ยิ่งใหญ่ท่านหนึ่งของเมืองไทย (ดูภาคผนวก หนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ วันที่ 20 ธันวาคม 2529)

นาย สมัคร สุนทรเวช

ลักษณะของภาพจะมีจมูกที่ค่อนข้างใหญ่เป็นพิเศษ คล้าย ๆ หมู หรือ ลูกชมพู่ และจะมีอาการไม่สงบ คล้าย ๆ ประสาทอ่อน ๆ ยกแข้ง ยกขา กระตืบเท้า เอะอะโวยวาย พูดมาก น้ำลายแตกฟอง ชอบทะเลาะ อาละวาด เป็นภาพพจน์ในแง่ลบทั้งสิ้น เป็นการแสดงนิสัยอันธพาล ชอบคัดค้านในเรื่องที่ผู้อื่นเห็นว่าดี เช่น รถรางไฟฟ้า เป็นต้น ปกป้องผลประโยชน์ของตนและพวกพ้องอย่างดีที่สุด แม้ว่าจะไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องก็ตาม จนถูกโพลล์ต่าง ๆ โจมตีว่าเป็นบุคคลหนึ่งที่ไม่ได้รับความไว้วางใจมากที่สุด (ดูมติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 5 พฤศจิกายน 2539 ฉบับที่ 876 หน้า 54)

คุณหญิง พันธุ์เครือ ยงใจยุทธ (หญิงหลุยส์)

ลักษณะของภาพจะวาดเป็นผู้หญิงที่มีลักษณะอ้วนใหญ่ แต่งหน้า ทำผม ใส่เครื่องประดับมาก มีแก้มที่ใหญ่เป็นพิเศษ ใบหน้ากลม ชอบการบนบานศาลกล่าว เชื่อโชคกลาง และจะปรากฏกายคู่กับ “บ๊ิกจิว” เสมอ (ดูหนังสือพิมพ์ บางกอกโพสต์ วันที่ 17 ธันวาคม 2539)

นาย ชวน หลีกภัย (ชวน เชื่องช้า)

จะปรากฏในรูปของผู้ชายที่ผอมบาง ผมจะหวีปิดอย่างเรียบร้อย ตั้งกระบังสูง จมูกโด่ง ใส่วั้น กิริยานุ่ม สุภาพ ค่อยเป็นค่อยไป จนเคยได้รับฉายาว่า “ชวน เชื่องช้า” มีเต่าหรือหอยทากเป็นองค์ประกอบในการวาดด้วย บางครั้งอาจอยู่ในรูปของตัวตลก, พี่เลี้ยงเด็ก (baby sitter), นักกีฬา, ซุปเปอร์แมน มีคดี สปก.4-01 ที่ทำให้รัฐบาลล่มลง แต่ก็ได้รับเลือกเข้ามาบริหารอีกครั้งในปัจจุบัน คือ ปี 2540-2542 (ดูภาคผนวก หนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ วันที่ 9 พฤษภาคม 2538)

นาย บรรหาร ศิลปอาชา (เต็งเสี่ยวหาร)

ลักษณะของภาพจะเป็นผู้ชายตัวอ้วนเตี้ย ช่วงขาสั้น เหมือนมะขามข้อเดียว หลายครั้งที่คนมักกล่าวว่า มีวิสัยทัศน์เตี้ยตามตัวไปด้วย ทำอะไรไม่ค่อยทันคนอื่น ถูกแขงอยู่เรื่อย ถูกกล่าวหาว่าเป็นรัฐบาลบุฟเฟต์ (Buffet cabinet) มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องซุงเขมร, วิทยานิพนธ์ฉบับตัดแปะ, กลุ่ม 16, บรรหารบุรี (เมืองไทยทั้งประเทศ เป็นของบรรหารทั้งหมด) เป็นผู้ท้ออเมริกาขีดเส้นให้เดิน ชอบยืมจมูกคนอื่นมาหายใจ สวมหน้ากากหลายชั้น เบื้องหน้าก็ออกมาประกาศว่าจะปฏิรูปการเมือง แต่เบื้องหลังก็กลัวจนตัวสั่น ถูกโจมตีโดยรายการมองต่างมุม, ดุสิตโพลล์ และ NGOS (ดูภาคผนวก มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 10 กันยายน 2539 ปีที่ 16 ฉบับที่ 838)

พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ (บ็อกจิว)

เป็นนายกรัฐมนตรีที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดคนหนึ่งในยุคนี้ ภาพลักษณ์ที่ปรากฏจะออกมาในหลายรูปแบบทั้ง เด็กไร้เดียงสา, พิน็อคคิโอ, เด็กเลี้ยงแกะ, ตึกตาเป่าลม, ตึกตาไขลาน, อินทพาล, โจรสลัด, รัฐบาลสารพัดสัตว์ที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนา เป็นผู้ที่ทำให้เศรษฐกิจตั้งเหวมากที่สุด อยากแบ่งเค้กที่เป็นผลประโยชน์ตนให้มากที่สุด เป็นผู้ที่ทำให้สนามบินหนองงูเห่าต้องตกไป พัวพันกับคดีเพชรซาอุ ไม่มีผลงานอะไรเป็นเรื่องราว และไม่มีความจริงใจในการปฏิรูปการเมือง รวมถึงการฉ้อโกงต่าง ๆ จนประเทศไทยอยู่ในยุค ไอเอ็มเอฟ เป็นหนักนั้กันทั่วหน้า เป็นผลพวงที่จะส่งผลในระยะยาว (ดูภาคผนวก มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันอังคารที่ 23 ตุลาคม 2540 ปีที่ 17 ฉบับที่ 892)

พล.ต.จำลอง ศรีเมือง (มหาจำลอง)

ลักษณะของภาพจะวาดเป็นรูปผู้ชายร่างผอมบาง ศีรษะค่อนข้างโต เพราะกินมังสวิรัต มีเล่ห์เหลี่ยมแพรวพราว บางครั้งก็ดูเหมือนว่าจะถือไพ่เหนือกว่า แต่บางทีก็เป็นอัศวินม้าไม้ หุ่นไล่กา ชอบเป็นวีรบุรุษ (hero) ในสถานการณ์ต่างๆ ทางการเมือง เช่น พฤษภาคมปี 2535 เพื่อแสดงให้ประชาชนเห็นว่า เขาอยู่ข้างประชาชนเสมอ เป็นผู้สั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาลชวน 4 พยายามหาวิถีทางที่จะไปสู่เก้าอ้นายกฯ ทั้งที่มีหลุมพรางและกับดักวางไว้อย่างไม่หวั่น ใฝ่ฝันอยากเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ ในขณะที่เมืองไทยยังรุดตืด และ ไม่สามารถแก้ไขได้มากนัก (ดูภาคผนวก หนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ วันที่ 9 พฤษภาคม 2538)

พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ (นำชาติ)

ลักษณะของภาพ มีบุคลิกที่เห็นเด่นชัด คือ คาบซิการ์อยู่มุมปาก ภาพที่ปรากฏบางทีก็เหมือนแรงทั้งตำแหน่ง คอยจ้องจะาบเก้าอี้ของรัฐบาล อยากแทงข้างหลัง มีความมุ่งหวังที่จะไปให้ถึงดวงดาว มีคดีพัวพันกับยาเสพติด ถูกลอยแพในบางช่วง เหมือนคนชอบหลอกตัวเอง (ดูภาคผนวก หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ วันที่ 20 มีนาคม 2533)

นาย อานันท์ ปันยารชุน (ผู้ดีรัตนโกสินทร์)

เป็นนายกที่ถูกแต่งตั้งโดยรัฐบาลรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ จึงอยู่ในฐานะคนซึ่งหลังเสือ ต้องแสดงไปตามบทบาทที่ได้รับนั้น ลักษณะการวาดเป็นผู้ชายร่างผอมสูง แต่งกายดี มีสไตล์ผู้ดี แต่ก็ถูกพิษของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 เล่นงานเอาจนมีนงง เพราะยังทำให้รอดตีตมมากขึ้น และไม่ได้แก้ไขปัญหาอะไรมากนัก

ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการใช้สัญลักษณ์ทางการเมืองในรูปของการ์ตูนการเมือง พอสรุปได้เป็น 2 ประการ ดังนี้

1. สถานการณ์ หรือ บริบท (context) มีความสำคัญมากทางการเมือง แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ สถานการณ์ทั่วไป และ สถานการณ์เฉพาะ ซึ่งสถานการณ์ทั่วไป คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปกติตามกระแสสังคม สถานการณ์เฉพาะ เกิดจากการสร้างของผู้กระทำทางการเมืองโดยเจตนาจะให้เป็นการสร้างสถานการณ์ขึ้น นอกจากนี้ ก็ยังแบ่งออกเป็น สถานการณ์ภายใน และ ภายในประเทศ ก็สามารถนำมาใช้ประกอบได้ทั้งหมด รวมถึงค่านิยม คติความเชื่อ และระบอบการปกครองในขณะนั้น ๆ ด้วย ในประเทศที่มีระบอบการปกครองเป็นประชาธิปไตย การ์ตูนการเมืองจะสามารถแสดงบทบาทได้อย่างเสรีมากกว่าประเทศที่มีการปกครองแบบเผด็จการ ซึ่งจะถูกปิดหู ปิดตา ปิดปากมากกว่า
2. กลุ่มเป้าหมาย เท่าที่สังเกตผลงานที่ผ่านมา ลักษณะของการสื่อความหมาย สามารถเข้าถึงบุคคลทุกกลุ่มอาชีพและอายุ เป็นการ์ตูนการเมืองที่ไม่มีพิษมีภัย สอดแทรกความรู้ ความคิดทางการเมือง อาจมีผลชักจูงความคิดให้คล้อยตามได้ในบางครั้ง ถ้าผู้อ่านมีความเชื่อพื้นฐานตรงกัน ก็จะรับรู้ได้ง่าย ทั้งนี้ ก็ขึ้นอยู่กับระดับการรับรู้ ประสบการณ์ ภูมิปัญญา และ ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ซึ่งบุคคลที่อ่านการ์ตูนของเขา ก็ได้ให้ผลสะท้อนกลับ (response) เพื่อนำมาปรับปรุงผลงาน ส่วนใหญ่จะเป็นไปในทางบวก จะสื่อให้กลุ่มใดเข้าใจ ก็ต้องกำหนดรูปแบบ สัญลักษณ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มนั้น ๆ การสื่อสารจึงจะบรรลุผล

วัตถุประสงค์ของการใช้การ์ตูนการเมืองของเขา มีทั้งการแทนที่ ทำลาย ลดบทบาท แข่งขัน ต่อต้าน ปลุกฝัง ให้ความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง เป็นสื่อที่ง่ายต่อการเข้าถึง การถ่ายทอดด้วยภาพการ์ตูนแบบเดียวกัน กลุ่มหนึ่งอาจจะไม่ยอมรับ แต่สามารถเข้าถึงอีกกลุ่ม

หนึ่งได้ กลุ่มที่ไม่ยอมรับก็เพราะอาจขัดต่อระบบความเชื่อดั้งเดิมของเขา การใช้สื่อการ์ตูนนี้ จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดนิ่งภายในระบบการเมืองที่ดำรงอยู่ ไม่ว่าจะเป็นระบอบใดก็ตาม เป็นสื่อที่ช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นในหมู่ผู้ปกครองทั้งหลาย

จากการศึกษาผลงานการ์ตูนการเมืองของ อรรถพร กิติชัชวรณ ในปี 2522-2540 ได้ทำการคัดเลือกภาพการ์ตูนการเมือง จำนวน 72 ภาพ ที่ลงในหนังสือพิมพ์รายวัน คือ เดลินิวส์ มติชน บางกอกโพสต์ ปิละ 3-5 ตัวอย่าง โดยในแต่ละปี จะมีจำนวนภาพไม่เท่ากัน แล้วแต่ว่าปีใดจะมีเหตุการณ์ที่น่าสนใจ ก็จะนำมาเป็นตัวอย่างหลายภาพ เมื่อทำการประมวลความคิดต่าง ๆ ที่ปรากฏในภาพการ์ตูนในช่วงที่ผ่านมา โดยย่อความคิดของผู้เขียนการ์ตูนการเมือง คือ อรรถพร กิติชัชวรณ และ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ เปรียบเทียบกันไว้ในภาพการ์ตูนตัวอย่าง สรุปความคิดในด้านต่าง ๆ 16 แนวคิด คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรง
2. แนวคิดเกี่ยวกับแรงงานไทย
3. แนวคิดเกี่ยวกับความยุติธรรม
4. แนวคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและรัฐสภา
5. แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองต่างประเทศ
6. แนวคิดเกี่ยวกับนักการเมือง
7. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ
8. แนวคิดเกี่ยวกับกรุงเทพมหานคร และ สังคมโดยทั่วไป
9. แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจ ชาดินิยม
10. แนวคิดเกี่ยวกับพรรคการเมือง และ รัฐบาล
11. แนวคิดเกี่ยวกับผู้พิทักษ์สันติราษฎร์
12. แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำการเมือง
13. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง
14. แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
15. แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
16. แนวคิดที่รวมกันหลายประเด็น

ผลงานด้านการ์ตูนการเมืองที่ผ่านมาของเขา จะมีทั้งจุดร่วม และ จุดต่าง เช่น ในปี 2522, 2523 จะเน้นมุขตลก และ ยารมณชัน ในคอลัมน์ “แอดดีฮิวเมอร์” (ดูภาคผนวก หนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ วันที่ 6 ตุลาคม 2522) การเล่นความหมายของคำว่า “ตับ” ในความหมายของ “ตับแข็ง” และ “ตับแตก” (ดูภาคผนวก หนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ วันที่ 5 สิงหาคม 2523) ในปี 2524 ก็เล่นความหมายของคำว่า “เสียงสวรรค์” และ “เนื้อสวรรค์” (ดูภาคผนวก หนังสือ

พิมพ์ เดลินิวส์ วันที่ 13 มีนาคม 2524) มีการเปรียบเทียบคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน คือ
 ชาวดี-ชาวร้าย ในปี 2523 (ดูภาคผนวก หนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ วันที่ 5 พฤษภาคม 2523)

สิ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงจนปัจจุบัน คือ ทักษะคติเกี่ยวกับความเสมอภาคใน
 สังคม จะแทรกคำพูด และ การกระทำที่แสดงออกถึงความเห็นใจเพื่อนมนุษย์ ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง
 ผู้ใช้แรงงาน การประกอบอาชีพ สิทธิ หน้าที่ต่าง ๆ อาจเป็นเพราะบริเวณที่พักของพรรคอยู่ใกล้
 ชุมชนแออัด ในย่านไผ่สิงโต คลองเตย ทำให้เขาเห็นชีวิต ความเป็นอยู่ ได้ สัมผัสใกล้ชิดกับชีวิต
 ประจำวันของคนกลุ่มนี้ จึงอยากถ่ายทอดสามัญสำนึกบางอย่างผ่านงานเขียนออกมา เป็นปาก
 เป็นเสียงแทนผู้ด้อยโอกาส เพื่อไม่ให้สังคมลืมคนกลุ่มนี้

งานเขียนในยุคแรกที่ลงในหนังสือพิมพ์ ไทยนิวส์ เป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น
 เชียงใหม่ พรรคฯได้เขียนอธิบายความหมายของข่าว รวมทั้งให้คำตีความไว้ในกรอบความคิดเห็น
 ด้วย ภาพการ์ตูนในช่วงหลัง ๆ ก็ยังคงเอกลักษณ์นี้อยู่

การสื่อสารทางการเมือง จะได้ผลผลิตสุดท้าย คือ ภาพพจน์ทางการเมือง
 (political image) เป็นมโนภาพที่เกิดขึ้นในใจของผู้รับสาร ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงใน
 ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ทักษะคติ รวมถึงพฤติกรรมด้วย การ์ตูนของเขาทำให้เห็นปฏิกิริยา
 สะท้อนกลับระหว่างผู้ปกครอง และ ผู้ใต้ปกครองว่า การตอบสนองนั้น กระทำได้ถูกต้องตาม
 วัตถุประสงค์ที่ถ่ายทอดผ่านสัญลักษณ์ในบริบทขณะนั้นหรือไม่ การนำเอาสัญลักษณ์ทางการเมือง
 (political symbol) มาใช้นั้นมีความสำคัญ และ จำเป็นอย่างยิ่งในการรักษาระบอบการ
 ปกครอง ช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมในการปกครองให้กับผู้นำ เห็นได้ชัดจากเมื่อเกิดการ
 เปลี่ยนแปลงการปกครองในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

การ์ตูนของพรรคฯ สามารถสื่อสารได้ในเรื่องความเข้าใจทางการเมือง คือ

“ใคร กล่าวอะไร ในช่องทางใด ถึงใคร เกิดผลอะไรขึ้น” หรือ

“Who says what, in which channels, to whom with what effect?”

การ์ตูนของเขาให้ความสำคัญกับการปกครองท้องถิ่นในรูปของเทศบาลด้วย เช่น เมืองพัทยา เป็นต้น ประชาชนตระหนักถึงการช่วยกันดูแลสภาพความเป็นอยู่ในเขตของตน การ์ตูนเป็นการสื่อสารโดยตรง มีข้อเท็จจริง และ เรื่องราวต่าง ๆ ในขณะนั้น เป็นตัวกลางในการถ่ายทอด มีหลายรูปแบบทั้งช่องเดียวจบ และ หลายช่องจบ บางกรอบก็มีการใช้สัญลักษณ์มากกว่าหนึ่งอย่าง มีหลายแนวคิดรวมอยู่ใน 1 ภาพ ซึ่งตัวสัญลักษณ์เหล่านี้ได้แก่ สีหน้า กิริยา ท่าทาง ภาษา ลักษณะการ์ตูน การแสดงออกทางอารมณ์ของตัวการ์ตูน และ อื่น ๆ ซึ่งความหมายเหล่านี้ สามารถสื่อกันได้ โดยคนในสังคมเป็นผู้ให้ความหมายแก่สัญลักษณ์นั้น ก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน มีการใช้ภาษาถิ่น เช่น เอาไปคิด แปลว่า เอาไปคิด เป็นต้น ในช่วงที่ไปญี่ปุ่น บริบททางสังคม และ การเมืองก็จะเปลี่ยนไป เขาจะบรรยายถึงสภาพสังคมของญี่ปุ่นรวมถึงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เขาได้พบมา ในคอลัมน์ “100 ปี เมืองโคชิ” สภาพแวดล้อม หรือ สถานการณ์ทางการเมือง มีความสำคัญต่อการสื่อสารด้วยสัญลักษณ์ แบ่งเป็นสถานการณ์ทั่วไป และ สถานการณ์เฉพาะกรณี

สถานการณ์ทั่วไป คือ เหตุการณ์ปกติที่เกิดขึ้นประจำวันเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม ภายใต้กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การแก้ไขปัญหาค่าต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

สถานการณ์เฉพาะ เป็นเหตุการณ์ที่เจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การเลือกตั้ง การปฏิวัติ การปฏิรูปการเมือง

การ์ตูนของเขามีหลายบทบาท และ หน้าที่ คือ

1. การ์ตูนจะปลุกเร้า (evoke) และ โน้มน้าว (persuasion) อารมณ์ และ ความประทับใจต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น อาจทำให้ประชาชนมีการกระทำทางการเมืองตามที่ผู้ใช้สัญลักษณ์ต้องการได้
2. การ์ตูนเป็นสื่อ และ เครื่องมือที่ให้ความหมายแก่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการเข้าใจความหมายร่วมกัน เป็นตัวแทนของความจริง

การ์ตูนของอรุณจะสอดแทรกคุณธรรมไว้ด้วย มีข้อคติเตือนใจ อาจจะพบเห็นในรูปคำอวยพรในวันปีใหม่ คำคมที่ให้แง่คิด ดังเช่น ในคอลัมน์สมุดพุก เป็นต้น ไม่มีภาพที่ล้อแหลม ส่อไปในทางลามกอนาจาร เพราะเขายึดถือคติ ค่านิยมในสังคมว่า ถ้าเขาสื่อผลงานที่มี

ลักษณะเช่นนี้ออกมา จะไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน ดังนั้น เขาจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริงจังสำหรับความรู้สึกต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ พยายามเดินอยู่บนเส้นทางที่ถูกต้อง ไม่ว่าจะบริบทจะเป็นอย่างไร สิ่งนี้เป็นจุดยืนแห่งแนวคิดของเขาในแต่ละยุค หลักการของเขา คือ ไม่ต้องไปทำให้ภาพการ์ตูนเป็นนามธรรม (abstract) มากนัก หรือ สมมติเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้มากมาย ควรมีความชัดเจนในรูปแบบ และ เนื้อหาที่แสดงออกมา เคารพสิทธิของผู้ถูกกล่าวถึง ซึ่งก็มีทั้งดีและไม่ดี แต่ก็เป็นการท้วงติงเพื่อสิ่งที่ดีกว่า มองสรรพสิ่งในหลายด้าน

รูปแบบของสัญลักษณ์ที่ใช้ มีทั้งสัญลักษณ์ในเรื่องบุญญาบารมี (charisma) ของผู้นำ ถือเป็นสัญลักษณ์ส่วนตัว สัญลักษณ์เชิงรูปลักษณ์ (pictorial) เป็นภาพที่มองเห็นได้ เป็นภาษาตา สื่อความหมายได้ง่ายและชัดเจน เช่น ธงชาติ เป็นต้น สัญลักษณ์ทางสังคมศาสตร์ หรือ ศาสตร์สาขาอื่น สัญลักษณ์ที่เป็นการใช้ภาษาที่เป็นสำนวนเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย ทั้งภาษาพูดและเขียน สัญลักษณ์ทางการเมือง สัญลักษณ์ที่ใช้ปลุกเร้า สร้างความประทับใจ สัญลักษณ์เชิงพิธีกรรม หรือ พฤติกรรม สัญลักษณ์เชิงเหตุผล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาของมนุษย์ เช่น เครื่องหมายต่าง ๆ ที่แสดงความเป็นพวกพ้อง ยศฐาบรรดาศักดิ์ทั้งหลาย สัญลักษณ์เชิงศิลปดนตรี (อุดมการณ์, ชาตินิยม) การใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ จะแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ที่เชื่อว่าต้องการให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องใด ในสถานการณ์ไหน เป็นสิ่งที่แน่นอนว่า ตัวแปรต้น คือ สถานการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลาต่าง ๆ จะส่งผลทำให้รูปแบบการ์ตูนที่เขาเขียนมีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันได้

จากสมมติฐานที่ว่า ความมุ่งหมาย และ แนวคิดของผู้เขียนการ์ตูนที่แสดงออกมาในรูปของการ์ตูนการเมืองในแต่ละช่วงเวลา จะมีทั้งความแตกต่าง และ สัมพันธ์กันในรูปแบบ รวมถึงเจตนาารมณ์ของผู้เขียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง แรงแบบันดาลใจทางการเมืองของผู้เขียน ความสนใจติดตามเหตุการณ์บ้านเมือง รวมถึงทัศนคติของประชาชนในขณะนั้นประกอบด้วย

การศึกษาผลงานของ อรรถพร กิติชัยวรรณ ได้ข้อสรุปได้ว่า

1. การ์ตูนการเมืองของอรรถพรส่วนใหญ่จะนำเสนอเรื่องราวตามเหตุการณ์ที่เป็นที่สนใจของสื่อมวลชน และ ประชาชนในช่วงเวลานั้น ๆ ซึ่งก็คือ สภาพแวดล้อม หรือ บริบท (context) ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่เกิดขึ้นทั้งภายใน และ ภายนอกประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การ์ตูนการเมืองเปลี่ยนไปในแต่ละวัน มีผลต่อทัศนคติ และ แนวความคิดของผู้อ่าน มีเสรีในการแสดงออกด้วยรูปแบบต่าง ๆ ถ้าเหตุการณ์ดำเนินไปอย่างปกติ ก็จะนำเสนอเรื่อง

ทั่วไปในสังคม หรือ ปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข เช่น ปัญหามลพิษทางน้ำ อากาศ และ เสียง ความแออัดของที่อยู่อาศัย และ ปัญหายาเสพติด เป็นต้น

2. จากการศึกษาด้านการ์ตูนการเมืองที่ผ่านมาพบว่า อรรถณพมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปตามช่วงเวลา ความคิดในช่วงก่อนจะมีความบริสุทธิ์มากกว่าปัจจุบัน มีระดับความรุนแรงมากกว่า อธิบายความคิดประกอบในแต่ละภาพ ปัจจุบันมีตัวอักษรประกอบคำอธิบายน้อยลง บางภาพก็ให้ตีความเอง มีการใช้มุขเก่าบ้างในบางครั้ง สิ่งที่ยังคงเอกลักษณ์ไม่เปลี่ยนแปลง คือ การใช้ผู้กั้นในการวาด จึงมีทั้งความเหมือนและแตกต่างรวมอยู่ในผลงานของเขา นอกจากนี้ เจตนารมณ์ที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ ก็มีผลต่อรูปแบบการ์ตูนโดยตรง รวมถึงการรับรู้ และการยอมรับของประชาชน เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญ มติมหาชนเป็นสิ่งที่นักเขียนการ์ตูนการเมืองต้องรับฟัง เพื่อการปรับปรุงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ

ข้อเสนอแนะ

สำหรับการศึกษาในแง่มุมมองที่แตกต่างจากนี้ ผู้ที่จะทำการวิจัยต่อไป ควรมีการดัดแปลง เพื่อรูปแบบที่แปลกใหม่ อาจเป็นการเปรียบเทียบระหว่างนักเขียนการ์ตูนด้วยกันเอง เพื่อหามุมมองที่เหมือนและแตกต่างกัน พัฒนาการศึกษาในรูปของการ์ตูนการเมืองให้มากขึ้น กระตุ้นความสนใจในความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทางการเมือง ปรับทิศทางให้ชัดเจน และมีจุดมุ่งหมายมากขึ้นในอนาคต เพราะการสื่อความหมายด้วยการ์ตูนการเมือง เป็นการให้ทั้งความรู้ และ ความคิดทางการเมืองแบบหนึ่ง คล้ายกับบทความทางการเมือง หรือ บทบรรณาธิการ ถ้าผู้เสนอการ์ตูนดังกล่าว สามารถนำเสนอการ์ตูนที่มีประเด็น ข้อคิดที่เฉียบแหลม จะมีผลต่อการให้ความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชนเป็นอย่างยิ่ง สมควรที่จะส่งเสริมให้มีการเสนอการ์ตูนการเมืองมากขึ้น และ ควรได้มีการศึกษาเรื่องนี้ในประเด็น หรือ บริบทอื่น ๆ มากขึ้น เพื่อประโยชน์ที่สังคมจะได้รับอย่างเต็มที่

การ์ตูนการเมืองเป็นสื่อในการให้ความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชน ได้ดีกว่า หรือ กว้างกว่าบทความ หรือ บทวิจารณ์การเมืองในคอลัมน์ต่าง ๆ เหตุผลเนื่องจากภาพ หรือ สัญลักษณ์ที่นักเขียนการ์ตูนเสนอให้ประชาชนอ่านมีลักษณะจูงใจกว่าบทความ หรือ บทวิจารณ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งใช้ภาษาที่ยากแก่การเข้าใจ ทำให้ประชาชนหันมาสนใจภาพการ์ตูนมากกว่า เพราะมีเพียงไม่กี่ภาพ โดยที่ภาพเหล่านั้นอาจแสดงสัญลักษณ์ที่ชัดเจน

ถ่ายทอดความเข้าใจ ยิ่งไปกว่านี้ ภาพการ์ตูนบางภาพ หรือ คำบางคำสร้างความสะใจให้แก่ผู้อ่าน ดีกว่าบทความที่ยืดยาวด้วยซ้ำไป

ผู้ศึกษาหวังว่า จะได้มีการศึกษาการ์ตูนการเมืองในแง่มุมมองอื่นให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ในการให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน และ ส่งเสริมให้นักเขียนการ์ตูนมีขวัญกำลังใจ และ ความมุ่งมั่นที่จะสร้างผลงานให้เป็นประโยชน์แก่สังคมมากยิ่งขึ้น